

России с конца XVII до конца XVIII века. – М., 2007. – 432 с. **11.** Клочков М. В. Очерки правительственной деятельности времени Павла I. – Пг., 1916. – 438 с.

Надійшла до редколегії 11.06.2013.

УДК 340.15(477):324

Деякі історичні аспекти формування виборчих технологій в українських землях / М.Ш. Киян, М.Г. Окладна., Л.В. Перевалова // Вісник НТУ «ХП». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків: НТУ «ХП», 2013. – № 69(1042). – С. 8-13. Бібліогр.: 11 назв.

В статті розглядається процес становлення виборчих технологій в українських землях на різних історичних етапах. Історико-правове дослідження цих технологій представляє як науковий, так і практичний інтерес. Особливий акцент робиться на використанні історичного досвіду виборчих традицій українського суспільства для подальшого їх застосування при формуванні органів влади, ефективного впливу на виборців як основної умови успішного проведення виборчих кампаній і становлення громадянського суспільства.

Ключові слова: виборчі технології, виборці, громадянське суспільство, виборча система, Рада, рада, маґдебурзьке право, маґистрати.

This article discusses the historical process of formation of electoral technologies in Ukraine. Analysis of these technologies is not only scientific but also practical interest. Particular emphasis is placed on the use of the historical experience of the electoral traditions of the Ukrainian society to further their use in developing the scientific basis of election campaigns, effective influence on the electorate as the main condition of successful election campaigns.

Keywords: selective technologies, electorate, civil societies, elections, an electoral system, Council, veche, the Magdebourg right, magistrates.

УДК 658.8.088.72

Л.В. ПЕРЕВАЛОВА, канд. філос. наук, проф., НТУ «ХП»;
Т.М. МАРЧЕНКО, студент, НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МАРКИ В УКРАЇНІ

У статті аналізується діюче законодавство України, норми міжнародного права, що регулюють порядок використання та захисту прав на торговельну марку, яка є засобом індивідуалізації учасників цивільного обороту, визначені існуючі проблеми, розкрито їх сутність та запропоновані засоби вирішення. Бібліогр.: 10 назв.

Ключові слова: інтелектуальна власність, торговельна марка, знак для товарів та послуг, правова охорона, експертиза, свідоцтво, міжнародні норми.

Вступ. В умовах формування ринкової економіки великого значення набувають об'єкти інтелектуальної власності, які стають товаром, що ак-

---

© Л.В. Перевалова, Т.М. Марченко, 2013

тивно використовується усіма суб'єктами господарської діяльності. Одним із об'єктів інтелектуальної власності, який найбільш активно розвивається у світі, є торговельна марка. Вона являється особливим унікальним об'єктом права інтелектуальної власності, засобом індивідуалізації товарів та послуг. Популярні торгові марки, особливо ті, що відомі всьому світу найчастіше стають об'єктами різних порушень, тому підприємства докладають титанічних зусиль, щоб захистити власні права. В зв'язку з цим виникають проблеми, які потребують теоретичних розробок та вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо створення та формування дійсно надійної системи правової охорони як торговельних марок, так і усіх інших об'єктів промислової власності. Необхідність нового теоретичного осмислення проблеми охорони права на торговельну марку і практичного її розв'язання з урахуванням міжнародного досвіду і чинних правових актів обумовило вибір теми даної статті та її актуальність.

Окремим аспектам проблематики правового регулювання торговельної марки як засобу індивідуалізації товарів і послуг були присвячені наукові праці А.О. Кодинця, О.М. Мельник, О.А. Підпригори, О.О. Підпригори, В.М. Сергєєва та інших науковців [1-4]. Незважаючи на значний внесок вчених, їх напрацювання не охоплюють усіх аспектів правової охорони торговельної марки, що дає змогу продовжувати наукові дослідження.

Правове регулювання відносин, які виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням та захистом прав інтелектуальної власності на торговельну марку передбачається Конституцією України, Цивільним кодексом України (далі ЦК України), Господарським кодексом України (далі ГК України), Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», іншими нормативно-правовими актами України, а також відповідними чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Мета статті. Законодавство України в сфері охорони прав на торговельні марки в цілому відповідає міжнародним нормам, але воно потребує свого подальшого розвитку і вдосконалення з урахуванням майбутніх вимог до форми існування і способів функціонування торговельної марки. Аналіз чинного законодавства України, міжнародних правових стандартів у сфері охорони торговельних марок дозволить визначити існуючі проблеми та надати пропозиції щодо їх вирішення.

Основні результати дослідження. Сьогодні в українському законодавстві та практиці вживаються різні терміни на позначення самого поняття торговельної марки, тобто невизначеною залишається проблема застосування термінології. Найбільш поширеними є терміни: товарний знак, торговельна марка, знак для товарів і послуг, торговий знак, «логотип», торгова марка, бренд.

Під торговельною маркою розуміють згідно зі ст. 492 ЦК України будь-яке позначення або будь-яку комбінацію позначень, які придатні для

вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами [5].

У Законі України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» вживається термін «знак для товарів і послуг» (ст. 1), що визначається як позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб [6]. Тобто законодавство відокремлює розрізняльну функцію торговельної марки, але її функції полягають не тільки в розрізненні товарів і послуг. Торговельна марка має значно ширше значення, тому що позначення певних товарів чи послуг торговельною маркою накладає на її власника серйозні зобов'язання, дисциплінує виробника чи особу, що надає послуги. Тому широке впровадження торговельних марок служитиме підвищенню якості продукції у найширшому значенні цього слова.

Отже, торговельна марка – це не просто позначення для розрізнення товару одного виробника від однорідного товару іншого, вона є ефективним правовим засобом підвищення ефективності технічного рівня самого виробництва, бо без належного технічного рівня виробництва виготовити товар, який би відповідав сучасним вимогам, просто неможливо. Це засіб оновлення виробництва, приведення його технології до сучасного рівня, засіб істотного підвищення якості вироблюваної продукції чи надання послуг. За допомогою торговельної марки досягається необхідний споживачеві асортимент товарів чи послуг, бо на ринку попит матиме той товар чи послуга, які потрібні споживачеві і мають належну позитивну якість.

Для того щоб бути визнаним в якості торговельної марки, тобто стати об'єктом правової охорони, позначення повинно відповідати певним умовам. Законодавство їх прямо не перелікує, але вони досить чітко виводяться з його норм.

Перш за все торговельною маркою визнається умовне позначення, яке поміщується на виготовлюваній продукції, її упаковці або супровідній документації.

Крім того позначення може бути визнано торговельною маркою тільки в тому випадку, якщо воно дозволяє споживачу без особливих зусиль упізнати потрібну йому продукцію і виключає можливість сплутування її з аналогічною продукцією інших виробників. Тому необхідною умовою правової охорони торговельної марки є її новизна. З точки зору закону новими вважаються такі умовні позначення, які за своїм змістом не є тотожними або схожими до міри зміщення.

Марка повинна мати об'єктивне вираження, яке дає змогу маркувати нею випущені вироби й упаковку, використовувати її у технічній і супровідній документації без зниження якості і зовнішнього вигляду товару, тобто бути технологічним.

Нарешті, позначення має відповідати вимогам промислової естетики та ергономіки, що включає благозвучність, у тому числі бути милозвучним і легковимовним.

Ознака новизни тісно пов'язана з поняттям пріоритету, тому що новизна визначається на дату пріоритету, яка встановлюється, за загальним правилом, на день подання заявки на реєстрацію торговельної марки до Державного підприємства «Український інститут промислової власності» (Укрпатент).

Та нарешті, позначення вважається торговельною маркою лише тоді, коли воно зареєстровано у порядку визначеному законом.

Лише сукупність зазначених вимог дає підставу визнати заявлене позначення як торговельну марку.

Таким чином законодавство України має багато термінів, якими позначаються товари та послуги – торговельна марка (ЦК України, глава 44 ст. 492-500, ГК України, глава 16 ст. 157, 158), знак для товарів і послуг (Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»), що хоч і підтверджує тотожність даних понять, однак негативно впливає на застосування норм законодавства і неприпустимо з боку юридичної техніки [7, 8].

Тому необхідне узгодження вживання різних термінів у законодавстві України на позначення одного і того ж поняття.

Діюче законодавство визначає умови надання правової охорони торговельної марки: 1) правова охорона надається тій марці, яка не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі; 2) об'єктом марки може бути будь-яке позначення або комбінація позначень, ними можуть бути слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори тощо; 3) право власності на торговельну марку засвідчується свідоцтвом, яке дійсне протягом 10 років від дати подання заявки, строк дії свідоцтва може продовжуватися за клопотанням власника; 4) обсяг правової охорони визначається зображенням торговельної марки та переліком товарів та послуг, на які вона надається; 5) право на марку мають юридичні та фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність, або їх правонаступники.

Крім того, ще однією назрілою проблемою являється не завжди висока якість експертизи, яку проводить Укрпатент. Частішають випадки, коли експерти закладу не проводять належного пошуку, зокрема, на предмет відповідності критерію «введення в оману щодо виробника» [9]. Тому, буває, виробники-іноземці не можуть зареєструвати свій знак через те, що таке позначення (як виявляється) вже зареєстроване. Як наслідок, виникають суттєві труднощі при виході на національний ринок України товарів та послуг цих закордонних виробників, втрачається безцінний час, гроші, енергія співробітників. Завершується усе судовим позовом та скасуванням такого свідоцтва на знак для товарів і послуг, як виданого з порушення прав третіх осіб – таким, що вводить в оману споживачів щодо особи виробника.

Слід зазначити, що в рамках такого розгляду, як правило, призначається судова експертиза, на що додатково витрачаються гроші та час, причиною цього є випадки неякісної кваліфікаційної експертизи. Внаслідок

чого погіршується інвестиційний клімат України, що значно впливає на інвестиційну діяльність та активність міжнародного бізнесу.

Ще, досить часто можна натрапити на «різноплановість» рішень судових органів. Тобто в одному випадку суд виносить рішення на користь іноземного позивача, а у повністю аналогічній ситуації – рішення про відмову [10].

Українське законодавство не передбачає відповідальності ні експерта Укрпатенту, ні судді, котрі стали занадто незалежні у своїх процесуальних правах, за неякісні послуги. Їх справам повинна надаватися правова оцінка, а наслідком протиправних дій мають бути дисциплінарні попередження та покарання.

Система правової охорони торговельної марки в Україні потребує вдосконалення також у зв'язку з наміром набуття членства у міжнародних організаціях, для участі в яких необхідне приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі угоди ТРІПС).

Приведення національного законодавства у відповідність до положень Угоди ТРІПС та адаптації з законодавствами країн ЄС зумовлено міжнародними зобов'язаннями України та прагненням українського законодавця гармонізувати національну нормативну базу, присвячену інтелектуальній власності, з міжнародно-правовими нормами.

Зокрема, законопроектом «Про внесення змін до законодавства з питань інтелектуальної власності», передбачається приведення норм Цивільного та Господарського кодексів України, Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та інших нормативних актів у відповідність до вимог законодавчих актів ЄС, приміром Директиви Ради ЄС Першої Директиви Ради ЄС №89/104/ЄС від 21.12.1998 р. про наближення законодавства держав-членів щодо торговельних марок та Регламенту Ради ЄС №40/94 від 20.12.1993 р. про торговельну марку Спільноти. Розділ 6 частини 1 проекту закону містить положення «Про охорону прав на торговельні марки, географічні зазначення та комерційні найменування», в якому мова ведеться саме про торговельну марку і прийняття цього закону може посприяти уніфікації термінології, вдосконаленню відносин, які виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням та захистом прав інтелектуальної власності на торговельну марку.

Слід наголосити, що наразі і міжнародна правова охорона торговельних марок також не є досконалою. Серед найбільш поширених проблем цієї охорони можна виділити: відсутність єдиних способів оцінки схожості до ступеня змішування, на відміну від звичайних асоціацій, в контексті порушення прав на торговельну марку; вироблення критеріїв належного використання торговельної марки з метою збереження прав на марку; обсягу

охорони загальновідомих торговельних марок у разі використання на несхожих товарах.

Також міжнародна правова охорона повинна бути доступною і недорогою, її надання не повинно бути занадто складним, а механізми захисту відповідних прав у примусовому порядку мають відповідати критеріям ефективності.

Проблемним стало використання торговельних марок у мережі Інтернет. Виникла потреба у розробці адміністративних та правових засобів захисту в сфері використання торговельних марок, які могли б застосовуватися при реєстрації доменних імен, а також тимчасових заходів, спрямованих на недопущення реєстрації чужих торговельних марок як доменних імен, недобросовісної ділової практики.

Таким чином, використання торговельних марок у мережі Інтернет породжує багато проблем, що вирішуються у міру розвитку законодавства. Не вирішеним залишається питання кваліфікації акту порушення прав на торговельну марку в мережі Інтернет, відсутнє законодавче врегулювання цих питань.

В умовах недосконалого законодавчого врегулювання та, доволі млявого реагування держави на прояви недобросовісної конкуренції, найефективнішим способом захисту своєї репутації, здобутків та, зрештою, прибутків від незаконних зазіхань є вчасне їх попередження.

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного, можна вважати, що система правової охорони торговельної марки в Україні потребує свого подальшого вдосконалення, узгодження вживання різних термінів у законодавстві України на позначення одного і того ж поняття, а саме заміни терміну «знак для товарів та послуг» на «торговельну марку».

Прагнення України приєднатися до ЄС потребує приведення національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами. Тому законодавство у цій сфері потребує оновлення, зокрема шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін до законодавства з питань інтелектуальної власності», метою якого є приведення законодавства України у відповідність до вимог законодавчих актів ЄС.

Крім того існує проблема відставання законодавства від розвитку науки і техніки, наслідком цього є неврегульованість відносин в сфері використання та захисту прав на торговельні марки в мережі Інтернет.

Потребує вдосконалення і міжнародна правова охорона торговельних марок. Необхідно виробити єдині способи оцінки схожості позначень товарів та послуг до ступеня змішування, вирішити питання обсягу охорони загальновідомих торговельних марок у разі використання на несхожих товарах. Також міжнародна правова охорона торговельних марок повинна бути доступною і недорогою, а механізми захисту прав на цей об'єкт повинні відповідати критеріям ефективності.

Список літератури: 1. *Кодинець А.О.* Проблеми співвідношення виключних прав на засоби індивідуалізації у цивільному праві України // Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. – № 25. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – С. 307-312. 2. *Підпригоро О.А., Підпригоро О.О.* Право інтелектуальної власності України. – К.: Юрінком-Інтер, 1998. – 336 с. 3. *Мельник О.М.* Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні (цивільно правовий аспект): Монографія. – Ірпінь: Академ. ДПС України, 2001. – 135с. 4. *Сергеев В.М.* Об ответственности за неиспользование или ненадлежащее использование товарных знаков // Вопросы изобретательства, 1983. – № 3. – С. 38–41. 5. Цивільний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – №№ 40-44. – Ст.356. 6. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. – № 7. – Ст. 36. 7. Господарський Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст.144. 8. Правові засади інтелектуальної власності в Україні: навч. посіб. / Аврамова О.Є., Васильєва Н.Г., Перевалова Л.В. – Харків: НТУ «ХПІ», 2011. – 136 с. 9. *Андрощук Г.* Право інтелектуальної власності. Торговельні аспекти / Г. Андрощук, П. Крайнев, И. Кавасс // Соглашение по торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (Соглашение TRIPS). – К.: Ин Юре, 2007. – 164 с. 10. *Трачук Ю.* Безкарність та хабарність стали нормою сьогодення. [електронний ресурс]: <http://svobodaslova.in.ua/news/read/6994>.

Надійшла до редколегії 11.06.2013.

УДК 658.8.088.72

Проблеми правової охорони торговельної марки в Україні / Л.В. Перевалова, Т.М. Марченко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С.13-19. Бібліогр.: 10 назв.

В статті проаналізовано дійсуюче законодавство України, норми міжнародного права, регулюючі порядок використання і захиту прав на торговельну марку, котра являється средством індивідуалізації учасників громадянського оборота, определены существующие проблемы, раскрыта их суть и предложены способы решения.

Ключевые слова: інтелектуальна власність, торговельна марка, знак для товарів і послуг, правова охорона, експертиза, свідетельство, міжнародні норми.

The current legislation of Ukraine, norm of international law is analysed in the article, regulative an order uses and protection of rights on a trade mark that is the means of individualization of participants civil turn, existent problems are certain, their essence is exposed and the methods of decision offer.

Keywords: intellectual property, trade mark, sign for commodities and services, legal safeguard, examination, certificate, international norms.